

пониженной (в зависимости от функциональных особенностей государственной границы) интенсивностью трансграничных потоков;

– пограничная территория является следствием различий и пересечения двух соприкасающихся систем (соседних государств). При этом пограничье представляет собой область, где такие различия нивелируются, образуя зону со специфическими свойствами, присущими как одной, так и другой стороне, или, наоборот, резко контрастируют;

– приграничное сотрудничество понимается как система взаимодействий интеграционного характера между локальными и региональными экономическими, социальными, культурными и иными структурами, расположенными по обе стороны границы, в целях создания лучшего качества услуг, увеличения эффективности производства, инфраструктурного развития, охраны окружающей среды и тем самым, повышения общего уровня жизни местного населения;

– опорные центры (кластеры) приграничного сотрудничества должны развиваться во взаимодействии с территорией, на которой расположены, в интересах местного населения;

– при моделировании приграничного сотрудничества необходимо учитывать условия, возможности (потенциал) и региональные эффекты его осуществления на территории соседних регионов.

Источники и литература

1. Модели в географии / под ред. Р. Дж. Чорли и П. Хаггета. – М. : Прогресс, 1971. – 380 с.
2. Адамова К. З. Кластеры: понятие, условия возникновения и функционирования / К. З. Адамова // Вестн. Саратов. гос. техн. ун-та. – 2008. – № 3 (34). – Вып. 1. – С. 129–135.
3. Ничипорук С. В. Некоторые аспекты географического моделирования приграничного сотрудничества Брестской области / С. В. Ничипорук // Проблемы розвитку прикордонних територій та їх участі в інтеграційних процесах : Матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених, Луцьк, 15–16 жовт. 2009 р. / за ред. В. Й. Лажніка і С. В. Федонюка. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – С. 239–242.
4. Вертинская Т. С. Внешнеэкономические связи как фактор устойчивого развития региона / Т. С. Вертинская // Белорус. эконом. журн. – 2002. – № 1. – С. 13–24.

УДК 327.8:796.071

С. М. Кулик – кандидат політичних наук,
доцент кафедри країнознавства
і міжнародних відносин
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

Спорт і дипломатія – у пошуках спільного

*Роботу виконано на кафедрі країнознавства
і міжнародних відносин СХУ ім. Лесі Українки*

Розглянуто характерні ознаки спорту й дипломатії у спортивній дипломатії, з'ясовано спільне та відмінне у спорті й дипломатії, а також особливості розвитку спортивної дипломатії у сучасних міжнародних відносинах.

Ключові слова: дипломати, спортсмени, дипломатія, спортивні змагання, міжнародні відносини.

Kulyk S. M. Sports and Diplomacy in Search of Common. We consider the characteristic features sports and diplomacy in sports diplomacy, found common and different in sport and diplomacy, and especially the development of sports diplomacy in contemporary international relations.

Key words: diplomats, athletes, diplomacy, sport, international relations.

Актуальність дослідження. У політичному лексиконі традиційно вживають вислів: «спорт – це посол, символ миру, дружби та єдності у всьому світі», «спортсмени – народні дипломати», «спортсмени, спортивні команди своїм успіхом зробили для своєї країни набагато більше, ніж політики та дипломати». Ще у Стародавньому світі спорт вважали дієвим засобом дипломатії: на час проведення Олімпійських ігор припиняли війни й встановлювали священне перемир'я – екехірію, а представники ворогуючих полісів проводили в Олімпії мирні переговори з метою владнати конфлікти. Сьогодні це поєднання перетворилося на спортивну дипломатію. Спорт еволюціонував від індивідуальних захоплень представників влади, політиків, наприклад, гольф, більярд, керлінг – входить у своєрідний джентльменський набір дипломата, до міждержавної дипломатії. Особливістю сучасної дипломатії є демократизація протоколу, часта організація зустрічей на найвищому рівні саме на спортивних стадіонах, постійне поповнення дипломатичної термінології новими поняттями.

Мета дослідження – простежити у спортивній дипломатії характерні ознаки спорту та дипломатії.

Основні **завдання** дослідження – з'ясувати спільне й відмінне у спорті та дипломатії, виявити особливості розвитку сучасної спортивної дипломатії.

Результати дослідження. Чіткого визначення поняття «спортивна дипломатія» не сформовано, можливо, тому, що важко коректно охопити його крос-дисциплінарність і комплексність: масштаби проблем, які вона охоплює, кількість суб'єктів, зацікавлених і залучених у її діяльність, і засоби, якими вона оперує. Крім того, до спортивної дипломатії часто відносять усе, що пов'язує спорт і політику, що, на нашу думку, неправильно, замінюючи слова «політика, політичні інтереси» на «дипломатія, дипломатичні інтереси».

Історики Н. Боголюбова, Ю. Ніколаєва пропонують таке визначення: спортивна дипломатія – це офіційна й неофіційна діяльність держав, урядів, спеціальних зовнішньополітичних органів зі здійснення завдань зовнішньої політики держави шляхом організації, проведення й участі в міжнародних спортивних заходах за участю команд, спортсменів, тренерів та їх досягнень [1].

Спортивна дипломатія належить до публічних, нетрадиційних, «гнучких» видів дипломатії, до культурної дипломатії, дипломатії «м'якої», «розумної» сили [2]. Саме спортивні змагання, спортсмени відкривають світові свою або чужу «нову» країну. Тому історично відомі такі назви спортивної дипломатії:

- олімпійська дипломатія (підготовка й проведення Олімпійських ігор);
- дипломатія спортивних форумів / самітів (міжнародні змагання, чемпіонати світу, чемпіонати Європи, особливо з ігрових видів спорту);
- дипломатія пінг-понг (двосторонні відносини США – КНР, 1971);
- крикетна дипломатія (двосторонні відносини Індії – Пакистану);
- футбольна (врегулювання відносини між Вірменією та Туреччиною, 2008);
- хокейна (суперсерія матчів СРСР – Канада, 1972);
- баскетбольна дипломатія (поїздки экс-гравців НБА США у Північну Корею, баскетбол як складова руху Духовної Дипломатії);
- дзюдо дипломатія (двосторонні відносини Вірменії – Азербайджану, 2009);
- гольф-дипломатія (гольф – головний спорт дипломатів);
- дипломатія металу (бодіблінг).

Логічно припустити, що кожен вид спорту на певному етапі свого розвитку й «використання» у міжнародних дво- та багатосторонніх відносинах може слугувати назвою спортивної дипломатії.

Спорт, як і дипломатія, є своєрідною моделлю світу, суспільного життя. На нашу думку, у них багато спільного. Найголовніше, що вони функціонують на основі міжнародних документів, у них відсутня дискримінація за будь-якою ознакою, допускається протидія, суперництво (т. зв. дипломатичні, футбольні війни) та запровадження негативних санкцій. Це публічні види діяльності, однак спорт – це переважно медійна картинка сучасності.

Спорт і дипломатія – це гра з дотриманням принципів «fair play»; традицій; протоколу та етикету (відкриття/закриття ігор, нагородження учасників); рангу та звань (наприклад, звання майстра спорту і дипломатичний ранг присуджують на все життя); ротації; повага до рішень/угод (у спорті – тренерів, суддів, у дипломатії – глав держав, делегацій) і обов'язковість їх виконання. Спортсмен і дипломат – це командний гравець, який на власний ризик, може застосувати нестандартний прийом. Спорту притаманна публічна емоційність, натомість дипломатії – емоційна стабільність, у першому наявні елементи комерції, шоу, професійні секрети, в другій – державні таємниці.

Спортсмени та дипломати репрезентують свою країну за кордоном не лише під час активної кар'єри, а й після її завершення. Спортивні й дипломатичні перемоги та поразки багатовимірні за своїм резонансом і наслідками, неоднозначні в оцінках. Якщо у спорті будь-яка держава може конкурувати з іншою державою на рівних, то у дипломатії – ні. Спортивні успіхи – це успіхи, «диво» усього народу, нації, дипломатичні – конкретних осіб, держави загалом. Тому у спортивній дипломатії мінімальні репутаційні ризики, зовсім по іншому у класичній дипломатії.

Спорт, як і дипломатія, має свою національну ідентичність. Видатні спортсмени й дипломати – це імідж, бренд держави. Авторитетні, легендарні особистості, вони є певною соціальною кастою, у якій немає «колишніх» олімпійських чемпіонів, Повноважних і Надзвичайних послів. Багато з них є національними героями у своїх країнах, а спорт став своєрідною національною ідеєю. Тому багатьох уславлених спортсменів обирають Посланцями миру (призначає Генеральний секретар ООН), Послами доброї волі різних агенцій системи ООН.

Ознакою дипломатії є її міжнародний рівень, натомість міжнародні спортивні змагання проводять лише з останньої чверті XIX ст. В епоху «гуманітарної глобалізації» великі спортивні змагання влаштовують не лише у Південній Америці й Європі, як було раніше, але й у Африці, Азії, США, країнах мусульманського світу. Все частіше їх проводять не окремі країни, а країни-сусіди спільно [3]. Тому спортивна дипломатія довготривала, наприклад, олімпійська дипломатія охоплює час від подання заявки на проведення Олімпіади й до її завершення. Короткотривала спортивна дипломатія може тривати не довше певного спортивного поєдинку.

Якщо класична дипломатія – це монополія офіційної влади держави, то спортивна дипломатія часто є приватною ініціативою, бо спортсмени, власники, президенти спортивних клубів самостійно приймають рішення щодо їх участі в міжнародних змаганнях, товариських матчах. Однак приватна спортивна дипломатія не завжди відображає офіційну позицію влади своєї країни. Спортивні змагання цікавлять, збирають на трибунах представників дипломатичного корпусу, водночас їх вважають нейтральними темами у дипломатичних колах. Також у міжнародній практиці оформляють дипломатичну та спортивну візу.

Спортивна дипломатія не замінить класичну дипломатію, вона є продуктивним елементом її започаткування та розвитку, хоча може й випереджати її, створювати

нові обставини для обговорення чи вирішення проблем. Самостійно, без об'єктивних передумов вона не працює.

Поєднання спорту та дипломатії знаходить своє відображення у проблемах, пов'язаних зі зміною громадянства спортсменів, їх виступами під прапорами інших країн, фанами команд. Назви спортивних змагань, нагород мають ознаки дипломатії – Кубок Світу, міжконтинентальний кубок, «Спорт без кордонів», естафета «Всесвітній Біг дружби», матчі за участю команди збірної Світу (у випадку прощальних матчів відомих спортсменів).

Висновки. Усвідомлення спортивної дипломатії як складової частини класичної дипломатії, її можливостей у розвитку міжнародних відносин відбулося давно. Великого значення надають спортивній дипломатії у двосторонніх відносинах країни світу. У спорту й дипломатії багато спільного, у них існує система символічних цінностей. Спортивна дипломатія діє в інтересах миру, встановлення взаєморозуміння та довіри, вона об'єднує держави на тлі суперечностей, які існують між урядами відповідних країн, спортивні зустрічі, переважно, вносять політику розрядки між ними. Частота використання спортивної дипломатії в сучасних міжнародних відносинах зростає, що піднімає її на новий рівень розвитку.

Джерела та література

1. Боголюбова Н. М. Межкультурная коммуникация и международный культурный обмен : учеб. пособ. / Н. М. Боголюбова, Ю. В. Николаева. – СПб. : «СПбКО», 2009.– 416 с.
2. Зонова Т. Язык спорта универсален, как язык музыки / Т. Зонова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mgimo.ru/news/experts/document226106.phtml>
3. Синцеров Л. М. Когда началась гуманитарная глобализация? / Л. М. Синцеров // География. – 2008. – № 21.

УДК 378:37.072

Л. А. Шалашний – студент 3 курсу спеціальності «Міжнародна інформація» Інституту прикладної математики та фундаментальних наук Національного університету «Львівська політехніка»

Канада в системі міжнародних зв'язків України в галузі вищої освіти

*Роботу виконано на кафедрі міжнародної
інформації НУ «Львівська політехніка»
Науковий керівник: Г. Ю. Родик – кандидат
політичних наук*

У роботі проаналізовані взаємозв'язки України та Канади в галузі вищої освіти.

Ключові слова: Україна, Канада, вища освіта.

Shalashnyi L. A. Canada in the International Relations of Ukraine in the Field of Higher Education. In paper interrelationships Ukraine and Canada in higher education is analyzed.

Key words: Ukraine, Canada, higher education.